

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ҚИШЛОҚ ВА СУВ ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРЛИГИ
САМАРҚАНД ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ИНСТИТУТИ**

“ИПАКЧИЛИК ВА ТУТЧИЛИК” фанидан

5111000 - Kasb ta’limi (Agronomiya); 5410200 – Agronomiya (dehqonchilik mahsulotlari bo’yicha), 5410100 – Agrokimyо va agrotuproqshunoslik, 5410400 – Qishloq xo’jaligi ekinlari seleksiyasi va urug’chiligi, 5410300 – O’simliklar ximoyasi va karantini, 5420100 – Қишлоқ хўжалик менежменти таълим йўналишлари учун

**МУСТАҚИЛ ИШ БАЖАРИШ БЎЙИЧА УСЛУБИЙ
КЎРСАТМА**

Самарқанд - 2014

Мустақил иш бажариш бўйича услубий кўрсатма ЎзР ОЎМТВ №167 2012 йил 15 августда “Ипакчилик ва тутчилик” фанидан тасдиқланган намунавий дастурга асосан тузилди.

Фаннинг ишчи ўқув дастури ва услубий кўрсатма Самарқанд қишлоқ хўжалик институтининг Агрономия факултети услубий кенгашининг 2014 йил “27” август №1 - сон мажлисида муҳокама этилди ва маъқулланди.

5111000 - Kasb ta’limi (Agronomiya); 5410200 – Agronomiya (dehqonchilik mahsulotlari bo’yicha), 5410100 – Agrokimyo va agrotuproqshunoslik, 5410400 – Qishloq xo’jaligi ekinlari seleksiyasi va urug’chiligi, 5410300 – O’simliklar ximoyasi va karantini, 5420100 – Қишлоқ хўжалик менежменти таълим йўналиши талабалари учун ўқув дастури ва ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқарилди.

Тузувчилар: “Мева-сабзавотчилик ва узумчилик”
кафедраси доцентлари

С.Х.Нарзиева
Э.И.Хамдамова

Такризчи: профессор

Р.О.Орипов

Фаннинг ишчи ўқув дастури ва услубий кўрсатма Агрономия факултети Илмий кенгашининг 2014 йил “___” __08__ даги № 1 – сон қарори билан тасдиқланган.

Илмий кенгаш раиси:
“___” __08__ 2014 йил

(имзо)

Д.С.Нормуродов

Сўз боши

“Ипакчилик ва тутчилик” fanini 5111000 - Kasb ta’limi (Agronomiya); 5410200 – Agronomiya (dehqonchilik mahsulotlari bo’yicha), 5410100 – Agrokimyo va agrotuproqshunoslik, 5410400 – Qishloq xo’jaligi ekinlari seleksiyasi va urug’chiligi, 5410300 – O’simliklar ximoyasi va karantini, 5420100 – Қишлоқ хўжалик менежменти уо’nalishlari bo’yicha bakalavr tayyorlashdagi o’rni va ahamiyati shundan iboratki, talabalarga tut daraxti bargini oziqa sifatida pillachilikdagi ahamiyati, tut urug’ini ekish, ko’chat yetishtirish, tut daraxtiga tashqi muhit omillarining ta’siri, tutni ko’paytirish usullari hamda tutzorlar tashkil qilish, tut bargidan foydalanish, tut ipak qurtining rivojlanish davrlari, morfologiyasi, anatomiyasi, fiziologiyasi, urug’larni jonlantirish va qurt boqish agrotexnikasi, ipak qurti seleksiyasi hamda xom pilla tayyorlash va dastlabki ishlov berish to’g’risidagi bilimlarni o’rgatishdan iborat.

Фаннинг мақсади. Tut daraxtining ahamiyati, tarixi va tarqalishi urug’ olish, ko’chat yetishtirish, tut daraxtining tashqi muhit omillariga bo’lgan munosabati, tutni ko’paytirish va tutzorlar tashkil etish jarayonlarini puxta o’rganib, ipak qurti uchun mo’l va sifatli barg hosil yetishtirishni o’rgatish. Ipakchilikning ahamiyati, hozirgi ahvoli va rivojlantirish istiqbollari, tut ipak qurtining biologiyasi, morfologiyasi, anatomiyati va fiziologiyasi hamda qurt boqishni tashkil etish va yuqori, sifatli pilla hosili yetishtirish chora tadbirlarini o’rgatish.

Фаннинг вазифаси. Tut daraxtidan mo’l hosil olish uchun tut daraxti sistematikasi, geografik tarqalishi, tutning morfologik va anatomik tuzilishi, tut daraxtida kechadigan fiziologik jarayonlar, tutning generativ qismlari, urug’ tayyorlash, niholcha va ko’chat yetishtirish, oziqa tutzorlari tashkil yetish, barg hosili va oziqa sifatini aniqlash usullarini o’rgatishdan hamda ipak qurti biologiyasi, morfologiyasi, anatomiyasi, fiziologiyasi, ipak qurtiga tashqi muhitning ta’siri, qurtxonalarini tayyorlash, qurt boqishni tashkil qilish, pilla tayyorlash, pillalarni qabul qilish, dastlabki ishlov berish, ipak qurti kasalliklari va zararkunandalari hamda ularga qarshi kurash choralarini o’rgatishdan iborat.

Ипакчилик ва тутчилик фанидан мустақил ишларни ташкил этиш, ўтказиш ва баҳолаш

Ипакчилик ва тутчилик фанидан талабанинг мустақил ишини ташкил этишдан асосий мақсад:

- ўқитувчининг раҳбарлиги ва назорати остида талабада муайян ўқув ишларини мустақил равишда бажариш учун зарур бўлган билим ва кўникмаларни шакллантириш ва ривожлантиришдир;
- талабаларда диалектик дунёқарашни таркиб топтириш;
- талабаларнинг ўқув-билиш фаоллиги ва мустақиллигини таркиб топтириш;
- таълим-тарбия жараёнини мақбуллаштириш;
- таълим, тарбия ва ривожлантиришнинг бирлигини таъминлаш;

- фанлараро алоқадорликни таъминлаш;
- таълим ва тарбия жараёнини индивидуаллаштириш;
- таҳсил олувчиларда меҳнатга ва жамоат мулкига оғли муносабатни таркиб топтириш;
- фан-техника тараққиётини жадаллаштириш талаблари асосида касбий тайёргарликни такомиллаштириш;
- фанлар ва касбларнинг мажмуа-услубий таъминланиши;
- дарснинг самарадорлигини ошириш йўллари;
- янги педагогик технологияларни жорий этиш;
- таълим-тарбия жараёнини фаоллаштириш.

Талабанинг мустақил иши ўқув режасида муайян фанни ўзлаштириш учун белгиланган ўқув ишларининг ажралмас қисми бўлиб, у услубий ва ахборот ресурслари жихатидан таъминланади ҳамда бажарилиши рейтинг тизими талаблари асосида назорат қилинади.

Талаба бажарадиган мустақил ишнинг вазифалари қуйидагилардан иборат:

- янги билимларни мустақил тарзда пухта ўзлаштириш кўникмаларига эга бўлиш;
- керакли маълумотларни излаб топишнинг қулай усуллари ва воситаларини аниқлаш;
- ахборот манбалари ва манзилларидан самарали фойдаланиш;
- анъанавий ўқув ва илмий адабиётлар, меъёрий ҳужжатлар билан ишлаш;
- электрон ўқув адабиётлари ва маълумотлар билан ишлаш;
- интернет тармоғида рационал ечимни белгилаш;
- маълумотлар базасини таҳлил этиш;
- иш натижаларини экспертизага тайёрлаш ва эксперт хулосаси асосида қайта ишлаш;
- топшириқларни бажаришга тизимли ва ижодий ёндашиш;
- ишлаб чиқилган ечим, лойиҳа ёки ғояни асослаш ва мутахассислар жамоасида ҳимоя қилиш.

Ипакчилик ва тутчилик фанидан мустақил ишларнинг шакллари.

Талабанинг “ипакчилик ва тутчилик” фанидан мустақил ишини ташкил этишда муайян фаннинг хусусиятлари, шунингдек, ҳар бир талабанинг ўзлаштириш даражаси ва қобилияти ҳисобга олинган ҳолда қуйидаги шакллардан фойдаланилади:

- айрим назарий мавзуларни ўқув адабиётлари ва манбалар ёрдамида мустақил ўзлаштириш (мавзулар руйхати келтирилади);
- берилган мавзу бўйича талабалар оғзаки жавоб берадилар ва айрим рефератив ҳолда топширишга мўлжалланган мавзулардан ахборот (реферат) тайёрлаш;
- назарий билимларни амалиётда қўллаш;
- Илғор пиллачилик звеноларининг иш тажрибасини ўрганиш;

- Вилоят ва туман пилла уруғчилиги корхоналарининг фаолияти билан танишиш;

- берилган мавзу бўйича интернет ва ахборот ресурсларидан пиллачилик соҳасига оид керакли маълумотларни мустақил излаб топиш ва реферат тайёрлаш;

- электрон дарсликлардан, фильмлардан, соҳа илғорларининг иш тажрибаларидан фойдаланиб, топшириқларни бажариш ва янги маълумотларни ўзлаштириш.

Ипакчилик ва тутчилик фанининг хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда, талаба мустақил ишини ташкил этишда бошқа шакллардан ҳам фойдаланилиши мумкин. Масалан, кўпроқ ўзи яшайдиган маҳаллий ҳудудда пиллачиликка оид маълумотларни келтириш. Ўқув дастурларида талаба мустақил ишининг шакли, мазмуни ва ҳажми ифода этилади.

Талабаларнинг мустақил иши учун ажратилган вақт бюджетига мос равишда ипак қурти биологияси фани бўйича тегишли бўлимларда мустақил ишнинг ташкилий шакллари, саволлар ва топшириқлар мажмуи ишлаб чиқилган.

Оғзаки мустақил топшириқлар:

- ипакчилик ва тутчилик фани дарсликлари бўйича материални ўрганиш ва такрорлаш; жадвалларни ўқиб таҳлил қилиш; турли адабиётлар, журналлар, ҳужжатлар ва материалларни ўрганиш асосида ўқитувчи саволларига жавоблар тайёрлаш; ишлаб чиқариш фаолияти нуқтаи назардан таҳлил қилишга мўлжалланган.

Ёзма мустақил топшириқлар:

- Ипакчилик ва тутчилик соҳасига оид ўрганиш учун берилган вазибаларни бажариш, умумлаштирувчи ва такрорланувчи жадвалларни тўлдириш, технологик хариталарни ишлаб чиқиш; лаборатория, амалий ишлар тўғрисида ҳисоботлар тузиш ва шунга ўхшаш вазибаларни ўз ичига олади.

Мустақил ишлар

Ипакчилик ва тутчилик фани бўйича талабанинг мустақил ишига раҳбарлик қилиш ўқитувчининг шахсий иш режасида қайд этилган.

Талаба мустақил ишига раҳбарлик қилиш кафедрада тузилиб мудир томонидан тасдиқланадиган маслаҳатлар жадвали асосида (навбатчи ўқитувчи тамонидан) амалга оширилади.

Кафедрада талабанинг мустақил иши бўйича маслаҳат соатлари журналларда қайд этилиб борилади.

Талаба мустақил ишини назорат қилиш ўқув машғулотларини бевосита олиб боровчи ўқитувчи томонидан амалга оширилади. Оралиқ назорат бўйича мустақил ишларни бажарилиши ва назоратига маъсул маърузачи ўқитувчи, жорий назорат бўйича мустақил ишларни бажарилиши ва назоратига маъсул амалий машғулот ўқитувчиси ҳисобланади ва талаба бажарган мустақил ишларини ёзма вариантини кафедрада хар куни навбатчи ўқитувчига топшириши ва қайд этилиши мумкин. Оғзаки топширишга мўлжалланган

мавзулар юзасидан талаба мустақил ишни деканат ёки кафедра томонидан белгиланган кунларда гуруҳ билан аудиторияда топширади.

Талабанинг мустақил иши, муайян фан ўқув дастурида ажратилган соатларга мос баҳоланади ва натижаси бўйича талабанинг умумий баҳосига киритилади.

Талабанинг ўзлаштириш кўрсаткичлари, шу жумладан, мустақил иши бўйича олган баҳолари гуруҳ баҳолаш ойнасида ёритиб борилади.

Талабанинг мустақил ишини назорат қилиш турлари ва уни баҳолаш мезонлари кафедра томонидан белгиланган ва илмий педагогик кенгашида муҳокама қилиниб, тасдиқланади. Мустақил ишларни баҳолаш мезонлари талабаларга ўқув йили (семестри) бошланиши олдидан услубий материаллар билан биргаликда тарқатилади.

Талабанинг ипакчилик ва тутчилик фанидан мустақил иши бўйича бажарган ишлари (ҳисобот, реферат, ҳисоблашлар ва ҳ.к.) рўйхатга олинади ва ўқув йили мобайнида сақланади.

Талабаларнинг юқори даражада баҳоланган мустақил ишлари маънавий жиҳатдан рағбатлантирилади. Талабалар томонидан тайёрланган тирик экспонатлар, ранг жадваллар, мустақил тайёрланган фотолавҳалар ҳамда интернет маълумотларини электрон вариантларини тақдим этган талабалар қушимча рағбатлантирувчи балларга эга бўладилар.

Ипакчилик ва тутчилик фанидан талабалар мустақил ишларни самарали бажариш учун қуйидагиларга асосий эътибор қаратиш лозим:

- Пиллачилик соҳасида илғор педагогик ва ишлаб чиқариш тажрибаларини, фан ва техника ютуқларини ўрганиш, умумлаштириш.

Ипакчилик ва тутчилик фанидан мустақил ишни баҳолаш мезонлари таълим йўналишлари хусусиятларидан келиб чиқиб, алоҳида тузилиши мумкин.

Умумий мезонлар қуйидагича:

Ўзлаштириш кўрсаткичи «аъло» баҳога лойиқ бўлиши учун:

- фан ўқув дастурига киритилган мавзулар бўйича мустақил иш материалларни тўлиқ ўзлаштирган, талаба ўз хатоларини ўзи тузатган ҳолда;

- фанга қизиқиши, яратувчанлиги, янги техника-технологияларни ўзлаштиришга интилиши, мураккаб топшириқларни пухта бажаришга ҳаракат қилиши талаб этилади,

Ўзлаштириш кўрсаткичи «яхши» баҳо бўлганда:

- фанни ўқув дастурига киритилган мавзулар бўйича мустақил иш материалларини тўлиқ изоҳлаб берган, унчалик аҳамиятга эга бўлмаган хатоларга йўл қўйган ва бу хатоликларни ўқитувчи кўрсатмаси асосида тузата олган ҳолда.

- фанга ва янги техника-технологияларга қизиқишини намоён этиши, мураккаб топшириқларни бажаришга интилиши ҳисобга олинади.

Ўзлаштириш кўрсаткичи «қониқарли» баҳо бўлганда:

- ўқув дастурига киритилган мавзулар бўйича мустақил иш материалларини тўлиқ изоҳламаган, фаннинг бошқа қисмларини ўрганишга

халақит бермайдиган айрим аҳамиятсиз хатоликларга йўл қўйган ва бу хатоликлар ўқитувчи ёрдамида тузатилган ҳолларда;

- фанни ўрганишда янги техника-технологияларга қизиқиши пастлиги, мураккаб топшириқларни бажаришга интилиши йўқлиги инобатга олинади.

Ўзлаштириш кўрсаткичи «қониқарсиз» баҳо бўлганда:

- ўқув дастурига кирган мавзулар бўйича мустақил иш материалларини тўлиқ билмаган, тизимлаштирилмаган ва тузатиб бўлмайдиган хатоликларга йўл қўйган ҳолда баҳолаш мақсадга мувофиқ.

Мустақил таълим машғулоти иш режаси ва уни технологик хари таси

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	Berilgan topshiriqlar	Bajarish muddati	Hajmi (soatda)		
				Agronomiya, Kasb ta'limi	Agrokimyo, Seleksiya, Fermer	O'simliklar himoyasi va karantini
1	O'zbekiston uchun istiqbolli tut navlari	Adabiyotlardan konspekt qilish, individual topshiriqlarni bajarish	1,2-haftalar	2	2	2
2	Pillachilik rivojlangan davlatlar va ularni ipak qurti yetishtirish bo'yicha tajribalar	Adabiyotlardan konspekt qilish, individual topshiriqlarni bajarish	3,4-haftalar	2	2	2
3	Bir yilda ikki marta (bahorda va yozda) ipak qurti boqish xususiyatlari	Referat tarzida yozish, og'zaki topshirish	5,6,7-haftalar	4	4	4
4	Ipak qurti seleksiyasi, urug'chiligi va naslli qurtlarni boqish xususiyatlari	Adabiyotlardan konspekt qilish, individual topshiriqlarni bajarish	8,9-haftalar	4	4	4
5	Pillaga qo'yiladigan davlat standart talablari	Referat tarzida yozish, og'zaki topshirish	10,11-haftalar	4	2	2
6	Tut daraxti kasalliklari va zararkunandalari hamda ularga qarshi kurash choralari	Adabiyotlardan konspekt qilish, individual topshiriqlarni bajarish	12,13-haftalar	4	4	2
7	Tut urug'i hosilini terish, tayyorlash va saqlash	Referat tarzida yozish, og'zaki topshirish	14,15-haftalar	4	2	2
8	Tut bargi hosilini aniqlash	Referat tarzida yozish, og'zaki topshirish	15-hafta	2	2	2
9	Tut bargining oziqalik sifatini aniqlash (biologik, kimyoviy va fizikaviy)	Adabiyotlardan konspekt qilish, individual topshiriqlarni bajarish	16-hafta	4	2	2
10	Ipak qurti ekologiyasi	Adabiyotlardan konspekt	17-hafta	4	2	2

		qilish, individual topshiriqlarni bajarish				
11	Ipak qurti embriologiyasi	Referat tarzida yozish, og'zaki topshirish	17-hafta	4	2	2
12	Qurtxonalarni jihozlash, harorat va namlikni o'lchash	Referat tarzida yozish, og'zaki topshirish	18-hafta	4	2	2
13	Ipak qurtining bakteriyali, virusli va zamburug'li kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari	Adabiyotlardan konspekt qilish, individual topshiriqlarni bajarish	19,20-haftalar	4	2	2
Jami:				46	32	30

Мустақил ишни баҳолаш мезони

№	Назорат тури	Максимал балл	Назорат-лар сони		Жами назорат сони	Ҳар бир назорат турининг максимал балл	Баҳолаш мезонлари			
			Аудитория дарслари бўйича	Мустақил таълим бўйича			“Қони-қарсиз” 0-54%	“Қоникарли” 55-70%	“Яхши” 71-85%	“Аъло” 86-100%
1	ЖБ	10	-	1	1	10,0				
2	ОБ	10	-	1	1	10,0				
	Жами									

Tavsiya etilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Respublikada pillachilikni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida Vazirlar mahkamasining 1998, 2000, 2003, 2005 yillardagi qarorlari.
2. Abdullayev U. Tutchilik. T., “Mehnat”, 1991 y.
3. Abduraxmonov A., Rojdestvenskiy K.M. Ipak qurti naslchiligi va urug'chiligi. T., 1991 y.
4. Ahmedov N., Murodov S. Ipakchilik asoslari. T., “O'qituvchi”, 1998 y.
5. Axmedov N. “Ipak qurti urug'ini jonlantirish”. T., 1992 y.
6. Axmedov N., Murodov S.A. “Tut ipak qurti biologiyasidan laboratoriya amaliy mashg'ulotlar” T., 1995 y.
7. Ahmedov N., Murodov S. Ipak qurti embriologiyasi. T., 1997 y.
8. Rahmonberdiyev K., Muxammedjanova Sh. Tut seleksiyasi. T., 1988 y.
9. Ahmedov N., Murodov S. Ipak qurti ekologiyasi va boqish agrotexnikasi. T., 2004 y.
10. O'zbekiston xududa rayonlashtirish uchun tavsiya etilgan va davlat reyestriga kiritilgan qishloq xo'jalik ekinlari navlari. T., 2005 y.
11. Yangi pedagogik texnologiyalar. Samarqand, 2008.

12. Narziyeva S.X., Xamdamova E.I. “Tutchilik va ipakchilikdan ma’ruzalar kursi”, Samarqand 2014.

13. Saytlar, rasm va plakatlar, virtual kutubxona, ma’ruza matnlari.- encuel
accoona. ru.

Saytlar:

14. Cnecycl.accoona.ru

15. www.mavicanet.com

16. www.slovar.info

17. www.nuron.uz

18. www.sk.kg

19. www.ab.az

20. www.sheki-ipek.com.az

21. www.edu.diplomax.ru

22. www.red-rose.ru

**Сам ҚХИ доцентлари С.Х.Нарзиева, Э.И.Хамдамовалар томонидан
“Ипакчилик ва тутчилик” фанидан тайёрланган маърузалар курсига**

ТАҚРИЗ

Кейинги йилларда қишлоқ хўжалигининг сердаромад ва тез тайёр бўладиган маҳсулот пилла хом-ашёси берадиган соҳалардан бири ипакчилик ва тутчилик бўлиб, унга катта эътибор қаратилмоқда. Айниқса, бу соҳани ривожлантиришда малакали кадрлар тайёрлаш муҳим аҳамиятга эга. Шуларни ҳисобга олиб, доцентлар С.Х.Нарзиева, Э.И.Хамдамовалар томонидан “Ипакчилик ва тутчилик” фанидан маърузалар курси тайёрланган.

Ушбу маърузалар курси ЎзР ОЎМТВ томонидан тасдиқланган намунавий дастур асосида тузилган бўлиб, 5620200 – Агрономия (деҳқончилик маҳсулотлари бўйича), 5140900 – Касб таълими (Агрономия), Иқтисодиёт факультетининг 5420100 – Қишлоқ хўжалигида менежмент таълим йўналишлари талабаларига мўлжалланган.

Маърузалар курсида намунавий дастур бўйича ўрганилиши ва бажарилиши лозим бўлган мавзулар бўйича асосий режалар, таянч иборалар, маъруза мавзусининг асосий тушунчалари, фойдаланилган адабиётлар рўйхати ҳамда мавзуни мустақамлаш учун муҳокама учун саволлар берилган.

Маърузалар курси ҳозирги кун талаблари асосида талабаларга тушунарли, содда ва рагон тилда ёзилган бўлиб, уни чоп этишга тавсия қиламан.

R. Oripov
R.O.Oripov

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ҚИШЛОҚ ВА СУВ ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРЛИГИ
САМАРҚАНД ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК ИНСТИТУТИ**

“ИПАКЧИЛИК ВА ТУТЧИЛИК” фанидан

5111000 - Kasb ta’limi (Agronomiya); 5410200 – Agronomiya (dehqonchilik mahsulotlari bo’yicha), 5410100 – Agrokimyо va agrotuproqshunoslik, 5410400 – Qishloq xo’jaligi ekinlari seleksiyasi va urug’chiligi, 5410300 – O’simliklar ximoyasi va karantini, 5420100 – Қишлоқ хўжалик менежменти таълим йўналишлари учун

**МУСТАҚИЛ ИШ БАЖАРИШ БЎЙИЧА УСЛУБИЙ
КЎРСАТМА**

Самарқанд - 2014

Мустақил иш бажариш бўйича услубий кўрсатма ЎзР ОЎМТВ №167 2012 йил 15 августда “Ипакчилик ва тутчилик” фанидан тасдиқланган намунавий дастурга асосан тузилди.

Фаннинг ишчи ўқув дастури ва услубий кўрсатма Самарқанд қишлоқ хўжалик институтининг Агрономия факултети услубий кенгашининг 2014 йил “27” август №1 - сон мажлисида муҳокама этилди ва маъқулланди.

5111000 - Kasb ta'limi (Agronomiya); 5410200 – Agronomiya (dehqonchilik mahsulotlari bo'yicha), 5410100 – Agrokimyo va agrotuproqshunoslik, 5410400 – Qishloq xo'jaligi ekinlari seleksiyasi va urug'chiligi, 5410300 – O'simliklar ximoyasi va karantini, 5420100 – Қишлоқ хўжалик менежменти таълим йўналиши талабалари учун ўқув дастури ва ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқарилди.

Тузувчилар: “Мева-сабзавотчилик ва узумчилик”
кафедраси доцентлари

С.Х.Нарзиева
Э.И.Хамдамова

Такризчи: профессор

Р.О.Орипов

Фаннинг ишчи ўқув дастури ва услубий кўрсатма Агрономия факултети Илмий кенгашининг 2014 йил “___” 08 даги № 1 – сон қарори билан тасдиқланган.

Илмий кенгаш раиси:
“___” 08 2014 йил

(имзо)

Д.С.Нормуродов

Сўз боши

“Ипакчилик ва тутчилик” fanini 5111000 - Kasb ta’limi (Agronomiya); 5410200 – Agronomiya (dehqonchilik mahsulotlari bo’yicha), 5410100 – Agrokimyo va agrotuproqshunoslik, 5410400 – Qishloq xo’jaligi ekinlari seleksiyasi va urug’chiligi, 5410300 – O’simliklar ximoyasi va karantini, 5420100 – Қишлоқ хўжалик менежменти уо’nalishlari bo’yicha bakalavr tayyorlashdagi o’rni va ahamiyati shundan iboratki, talabalarga tut daraxti bargini oziqa sifatida pillachilikdagi ahamiyati, tut urug’ini ekish, ko’chat yetishtirish, tut daraxtiga tashqi muhit omillarining ta’siri, tutni ko’paytirish usullari hamda tutzorlar tashkil qilish, tut bargidan foydalanish, tut ipak qurtining rivojlanish davrlari, morfologiyasi, anatomiyasi, fiziologiyasi, urug’larni jonlantirish va qurt boqish agrotexnikasi, ipak qurti seleksiyasi hamda xom pilla tayyorlash va dastlabki ishlov berish to’g’risidagi bilimlarni o’rgatishdan iborat.

Фаннинг мақсади. Tut daraxtining ahamiyati, tarixi va tarqalishi urug’ olish, ko’chat yetishtirish, tut daraxtining tashqi muhit omillariga bo’lgan munosabati, tutni ko’paytirish va tutzorlar tashkil etish jarayonlarini puxta o’rganib, ipak qurti uchun mo’l va sifatli barg hosil yetishtirishni o’rgatish. Ipakchilikning ahamiyati, hozirgi ahvoli va rivojlantirish istiqbollari, tut ipak qurtining biologiyasi, morfologiyasi, anatomiyati va fiziologiyasi hamda qurt boqishni tashkil etish va yuqori, sifatli pilla hosili yetishtirish chora tadbirlarini o’rgatish.

Фаннинг вазифаси. Tut daraxtidan mo’l hosil olish uchun tut daraxti sistematikasi, geografik tarqalishi, tutning morfologik va anatomik tuzilishi, tut daraxtida kechadigan fiziologik jarayonlar, tutning generativ qismlari, urug’ tayyorlash, niholcha va ko’chat yetishtirish, oziqa tutzorlari tashkil yetish, barg hosili va oziqa sifatini aniqlash usullarini o’rgatishdan hamda ipak qurti biologiyasi, morfologiyasi, anatomiyasi, fiziologiyasi, ipak qurtiga tashqi muhitning ta’siri, qurtxonalarini tayyorlash, qurt boqishni tashkil qilish, pilla tayyorlash, pillalarni qabul qilish, dastlabki ishlov berish, ipak qurti kasalliklari va zararkunandalari hamda ularga qarshi kurash choralarini o’rgatishdan iborat.

Ипакчилик ва тутчилик фанидан мустақил ишларни ташкил этиш, ўтказиш ва баҳолаш

Ипакчилик ва тутчилик фанидан талабанинг мустақил ишини ташкил этишдан асосий мақсад:

- ўқитувчининг раҳбарлиги ва назорати остида талабада муайян ўқув ишларини мустақил равишда бажариш учун зарур бўлган билим ва кўникмаларни шакллантириш ва ривожлантиришдир;
- талабаларда диалектик дунёқарашни таркиб топтириш;
- талабаларнинг ўқув-билиш фаоллиги ва мустақиллигини таркиб топтириш;
- таълим-тарбия жараёнини мақбуллаштириш;
- таълим, тарбия ва ривожлантиришнинг бирлигини таъминлаш;

- фанлараро алоқадорликни таъминлаш;
- таълим ва тарбия жараёнини индивидуаллаштириш;
- таҳсил олувчиларда меҳнатга ва жамоат мулкига онгли муносабатни таркиб топтириш;
- фан-техника тараққиётини жадаллаштириш талаблари асосида касбий тайёргарликни такомиллаштириш;
- фанлар ва касбларнинг мажмуа-услубий таъминланиши;
- дарснинг самарадорлигини ошириш йўллари;
- янги педагогик технологияларни жорий этиш;
- таълим-тарбия жараёнини фаоллаштириш.

Талабанинг мустақил иши ўқув режасида муайян фанни ўзлаштириш учун белгиланган ўқув ишларининг ажралмас қисми бўлиб, у услубий ва ахборот ресурслари жихатидан таъминланади ҳамда бажарилиши рейтинг тизими талаблари асосида назорат қилинади.

Талаба бажарадиган мустақил ишнинг вазифалари қуйидагилардан иборат:

- янги билимларни мустақил тарзда пухта ўзлаштириш кўникмаларига эга бўлиш;
- керакли маълумотларни излаб топишнинг қулай усуллари ва воситаларини аниқлаш;
- ахборот манбалари ва манзилларидан самарали фойдаланиш;
- анъанавий ўқув ва илмий адабиётлар, меъёрий ҳужжатлар билан ишлаш;
- электрон ўқув адабиётлари ва маълумотлар билан ишлаш;
- интернет тармоғида рационал ечимни белгилаш;
- маълумотлар базасини таҳлил этиш;
- иш натижаларини экспертизага тайёрлаш ва эксперт хулосаси асосида қайта ишлаш;
- топшириқларни бажаришга тизимли ва ижодий ёндашиш;
- ишлаб чиқилган ечим, лойиҳа ёки ғояни асослаш ва мутахассислар жамоасида ҳимоя қилиш.

Ипакчилик ва тутчилик фанидан мустақил ишларнинг шакллари.

Талабанинг “ипакчилик ва тутчилик” фанидан мустақил ишини ташкил этишда муайян фаннинг хусусиятлари, шунингдек, ҳар бир талабанинг ўзлаштириш даражаси ва қобилияти ҳисобга олинган ҳолда қуйидаги шакллардан фойдаланилади:

- айрим назарий мавзуларни ўқув адабиётлари ва манбалар ёрдамида мустақил ўзлаштириш (мавзулар руйхати келтирилади);
- берилган мавзу бўйича талабалар оғзаки жавоб берадилар ва айрим рефератив ҳолда топширишга мўлжалланган мавзулардан ахборот (реферат) тайёрлаш;
- назарий билимларни амалиётда қўллаш;
- Илғор пиллачилик звеноларининг иш тажрибасини ўрганиш;

- Вилоят ва туман пилла уруғчилиги корхоналарининг фаолияти билан танишиш;

- берилган мавзу бўйича интернет ва ахборот ресурсларидан пиллачилик соҳасига оид керакли маълумотларни мустақил излаб топиш ва реферат тайёрлаш;

- электрон дарсликлардан, фильмлардан, соҳа илғорларининг иш тажрибаларидан фойдаланиб, топшириқларни бажариш ва янги маълумотларни ўзлаштириш.

Ипакчилик ва тутчилик фанининг хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда, талаба мустақил ишини ташкил этишда бошқа шакллардан ҳам фойдаланилиши мумкин. Масалан, кўпроқ ўзи яшайдиган маҳаллий ҳудудда пиллачиликка оид маълумотларни келтириш. Ўқув дастурларида талаба мустақил ишининг шакли, мазмуни ва ҳажми ифода этилади.

Талабаларнинг мустақил иши учун ажратилган вақт бюджетига мос равишда ипак қурти биологияси фани бўйича тегишли бўлимларда мустақил ишнинг ташкилий шакллари, саволлар ва топшириқлар мажмуи ишлаб чиқилган.

Оғзаки мустақил топшириқлар:

- ипакчилик ва тутчилик фани дарсликлари бўйича материални ўрганиш ва такрорлаш; жадвалларни ўқиб таҳлил қилиш; турли адабиётлар, журналлар, ҳужжатлар ва материалларни ўрганиш асосида ўқитувчи саволларига жавоблар тайёрлаш; ишлаб чиқариш фаолияти нуқтаи назардан таҳлил қилишга мўлжалланган.

Ёзма мустақил топшириқлар:

- Ипакчилик ва тутчилик соҳасига оид ўрганиш учун берилган вазибаларни бажариш, умумлаштирувчи ва такрорланувчи жадвалларни тўлдириш, технологик хариталарни ишлаб чиқиш; лаборатория, амалий ишлар тўғрисида ҳисоботлар тузиш ва шунга ўхшаш вазибаларни ўз ичига олади.

Мустақил ишлар

Ипакчилик ва тутчилик фани бўйича талабанинг мустақил ишига раҳбарлик қилиш ўқитувчининг шахсий иш режасида қайд этилган.

Талаба мустақил ишига раҳбарлик қилиш кафедрада тузилиб мудир томонидан тасдиқланадиган маслаҳатлар жадвали асосида (навбатчи ўқитувчи тамонидан) амалга оширилади.

Кафедрада талабанинг мустақил иши бўйича маслаҳат соатлари журналларда қайд этилиб борилади.

Талаба мустақил ишини назорат қилиш ўқув машғулотларини бевосита олиб боровчи ўқитувчи томонидан амалга оширилади. Оралиқ назорат бўйича мустақил ишларни бажарилиши ва назоратига маъсул маърузачи ўқитувчи, жорий назорат бўйича мустақил ишларни бажарилиши ва назоратига маъсул амалий машғулот ўқитувчиси ҳисобланади ва талаба бажарган мустақил ишларини ёзма вариантини кафедрада хар куни навбатчи ўқитувчига топшириши ва қайд этилиши мумкин. Оғзаки топширишга мўлжалланган

мавзулар юзасидан талаба мустақил ишни деканат ёки кафедра томонидан белгиланган кунларда гуруҳ билан аудиторияда топширади.

Талабанинг мустақил иши, муайян фан ўқув дастурида ажратилган соатларга мос баҳоланади ва натижаси бўйича талабанинг умумий баҳосига киритилади.

Талабанинг ўзлаштириш кўрсаткичлари, шу жумладан, мустақил иши бўйича олган баҳолари гуруҳ баҳолаш ойнасида ёритиб борилади.

Талабанинг мустақил ишини назорат қилиш турлари ва уни баҳолаш мезонлари кафедра томонидан белгиланган ва илмий педагогик кенгашида муҳокама қилиниб, тасдиқланади. Мустақил ишларни баҳолаш мезонлари талабаларга ўқув йили (семестри) бошланиши олдидан услубий материаллар билан биргаликда тарқатилади.

Талабанинг ипакчилик ва тутчилик фанидан мустақил иши бўйича бажарган ишлари (ҳисобот, реферат, ҳисоблашлар ва ҳ.к.) рўйхатга олинади ва ўқув йили мобайнида сақланади.

Талабаларнинг юқори даражада баҳоланган мустақил ишлари маънавий жиҳатдан рағбатлантирилади. Талабалар томонидан тайёрланган тирик экспонатлар, ранг жадваллар, мустақил тайёрланган фотолавҳалар ҳамда интернет маълумотларини электрон вариантларини тақдим этган талабалар қушимча рағбатлантирувчи балларга эга бўладилар.

Ипакчилик ва тутчилик фанидан талабалар мустақил ишларни самарали бажариш учун қуйидагиларга асосий эътибор қаратиш лозим:

- Пиллачилик соҳасида илғор педагогик ва ишлаб чиқариш тажрибаларини, фан ва техника ютуқларини ўрганиш, умумлаштириш.

Ипакчилик ва тутчилик фанидан мустақил ишни баҳолаш мезонлари таълим йўналишлари хусусиятларидан келиб чиқиб, алоҳида тузилиши мумкин.

Умумий мезонлар қуйидагича:

Ўзлаштириш кўрсаткичи «аъло» баҳога лойиқ бўлиши учун:

- фан ўқув дастурига киритилган мавзулар бўйича мустақил иш материалларни тўлиқ ўзлаштирган, талаба ўз хатоларини ўзи тузатган ҳолда;

- фанга қизиқиши, яратувчанлиги, янги техника-технологияларни ўзлаштиришга интилиши, мураккаб топшириқларни пухта бажаришга ҳаракат қилиши талаб этилади,

Ўзлаштириш кўрсаткичи «яхши» баҳо бўлганда:

- фанни ўқув дастурига киритилган мавзулар бўйича мустақил иш материалларини тўлиқ изоҳлаб берган, унчалик аҳамиятга эга бўлмаган хатоларга йўл қўйган ва бу хатоликларни ўқитувчи кўрсатмаси асосида тузата олган ҳолда.

- фанга ва янги техника-технологияларга қизиқишини намоён этиши, мураккаб топшириқларни бажаришга интилиши ҳисобга олинади.

Ўзлаштириш кўрсаткичи «қониқарли» баҳо бўлганда:

- ўқув дастурига киритилган мавзулар бўйича мустақил иш материалларини тўлиқ изоҳламаган, фаннинг бошқа қисмларини ўрганишга

халақит бермайдиган айрим аҳамиятсиз хатоликларга йўл қўйган ва бу хатоликлар ўқитувчи ёрдамида тузатилган ҳолларда;

- фанни ўрганишда янги техника-технологияларга қизиқиши пастлиги, мураккаб топшириқларни бажаришга интилиши йўқлиги инобатга олинади.

Ўзлаштириш кўрсаткичи «қониқарсиз» баҳо бўлганда:

- ўқув дастурига кирган мавзулар бўйича мустақил иш материалларини тўлиқ билмаган, тизимлаштирилмаган ва тузатиб бўлмайдиган хатоликларга йўл қўйган ҳолда баҳолаш мақсадга мувофиқ.

Мустақил таълим машғулоти иш режаси ва уни технологик хари таси

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	Berilgan topshiriqlar	Bajarish muddati	Hajmi (soatda)		
				Agronomiya, Kasb ta'limi	Agrokimyo, Seleksiya, Fermer	O'simliklar himoyasi va karantini
1	O'zbekiston uchun istiqbolli tut navlari	Adabiyotlardan konspekt qilish, individual topshiriqlarni bajarish	1,2-haftalar	2	2	2
2	Pillachilik rivojlangan davlatlar va ularni ipak qurti yetishtirish bo'yicha tajribalar	Adabiyotlardan konspekt qilish, individual topshiriqlarni bajarish	3,4-haftalar	2	2	2
3	Bir yilda ikki marta (bahorda va yozda) ipak qurti boqish xususiyatlari	Referat tarzida yozish, og'zaki topshirish	5,6,7-haftalar	4	4	4
4	Ipak qurti seleksiyasi, urug'chiligi va naslli qurtlarni boqish xususiyatlari	Adabiyotlardan konspekt qilish, individual topshiriqlarni bajarish	8,9-haftalar	4	4	4
5	Pillaga qo'yiladigan davlat standart talablari	Referat tarzida yozish, og'zaki topshirish	10,11-haftalar	4	2	2
6	Tut daraxti kasalliklari va zararkunandalari hamda ularga qarshi kurash choralari	Adabiyotlardan konspekt qilish, individual topshiriqlarni bajarish	12,13-haftalar	4	4	2
7	Tut urug'i hosilini terish, tayyorlash va saqlash	Referat tarzida yozish, og'zaki topshirish	14,15-haftalar	4	2	2
8	Tut bargi hosilini aniqlash	Referat tarzida yozish, og'zaki topshirish	15-hafta	2	2	2
9	Tut bargining oziqalik sifatini aniqlash (biologik, kimyoviy va fizikaviy)	Adabiyotlardan konspekt qilish, individual topshiriqlarni bajarish	16-hafta	4	2	2
10	Ipak qurti ekologiyasi	Adabiyotlardan konspekt	17-hafta	4	2	2

		qilish, individual topshiriqlarni bajarish				
11	Ipak qurti embriologiyasi	Referat tarzida yozish, og'zaki topshirish	17-hafta	4	2	2
12	Qurtxonalarni jihozlash, harorat va namlikni o'lchash	Referat tarzida yozish, og'zaki topshirish	18-hafta	4	2	2
13	Ipak qurtining bakteriyali, virusli va zamburug'li kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari	Adabiyotlardan konspekt qilish, individual topshiriqlarni bajarish	19,20-haftalar	4	2	2
Jami:				46	32	30

Мустақил ишни баҳолаш мезони

№	Назорат тури	Максимал балл	Назорат-лар сони		Жами назорат сони	Ҳар бир назорат турининг максимал балл	Баҳолаш мезонлари			
			Аудитория дарслари бўйича	Мустақил таълим бўйича			“Қони-қарсиз” 0-54%	“Қоникарли” 55-70%	“Яхши” 71-85%	“Аъло” 86-100%
1	ЖБ	10	-	1	1	10,0				
2	ОБ	10	-	1	1	10,0				
	Жами									

Tavsiya etilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Respublikada pillachilikni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida Vazirlar mahkamasining 1998, 2000, 2003, 2005 yillardagi qarorlari.
2. Abdullayev U. Tutchilik. T., "Mehnat", 1991 y.
3. Abduraxmonov A., Rojdestvenskiy K.M. Ipak qurti naslchiligi va urug'chiligi. T., 1991 y.
4. Ahmedov N., Murodov S. Ipakchilik asoslari. T., "O'qituvchi", 1998 y.
5. Axmedov N. "Ipak qurti urug'ini jonlantirish". T., 1992 y.
6. Axmedov N., Murodov S.A. "Tut ipak qurti biologiyasidan laboratoriya amaliy mashg'ulotlar" T., 1995 y.
7. Ahmedov N., Murodov S. Ipak qurti embriologiyasi. T., 1997 y.
8. Rahmonberdiyev K., Muxammedjanova Sh. Tut seleksiyasi. T., 1988 y.
9. Ahmedov N., Murodov S. Ipak qurti ekologiyasi va boqish agrotexnikasi. T., 2004 y.
10. O'zbekiston xududa rayonlashtirish uchun tavsiya etilgan va davlat reyestriga kiritilgan qishloq xo'jalik ekinlari navlari. T., 2005 y.
11. Yangi pedagogik texnologiyalar. Samarqand, 2008.

12. Narziyeva S.X., Xamdamova E.I. “Tutchilik va ipakchilikdan ma’ruzalar kursi”, Samarqand 2014.

13. Saytlar, rasm va plakatlar, virtual kutubxona, ma’ruza matnlari.- encuel
accoona. ru.

Saytlar:

14. Cnecycl.accoona.ru

15. www.mavicanet.com

16. www.slovar.info

17. www.nuron.uz

18. www.sk.kg

19. www.ab.az

20. www.sheki-ipek.com.az

21. www.edu.diplomax.ru

22. www.red-rose.ru

**Сам ҚХИ доцентлари С.Х.Нарзиева, Э.И.Хамдамовалар томонидан
“Ипакчилик ва тутчилик” фанидан тайёрланган маърузалар курсига**

ТАҚРИЗ

Кейинги йилларда қишлоқ хўжалигининг сердаромад ва тез тайёр бўладиган маҳсулот пилла хом-ашёси берадиган соҳалардан бири ипакчилик ва тутчилик бўлиб, унга катта эътибор қаратилмоқда. Айниқса, бу соҳани ривожлантиришда малакали кадрлар тайёрлаш муҳим аҳамиятга эга. Шуларни ҳисобга олиб, доцентлар С.Х.Нарзиева, Э.И.Хамдамовалар томонидан “Ипакчилик ва тутчилик” фанидан маърузалар курси тайёрланган.

Ушбу маърузалар курси ЎзР ОЎМТВ томонидан тасдиқланган намунавий дастур асосида тузилган бўлиб, 5620200 – Агрономия (деҳқончилик маҳсулотлари бўйича), 5140900 – Касб таълими (Агрономия), Иқтисодиёт факультетининг 5420100 – Қишлоқ хўжалигида менежмент таълим йўналишлари талабаларига мўлжалланган.

Маърузалар курсида намунавий дастур бўйича ўрганилиши ва бажарилиши лозим бўлган мавзулар бўйича асосий режалар, таянч иборалар, маъруза мавзусининг асосий тушунчалари, фойдаланилган адабиётлар рўйхати ҳамда мавзунини мустаҳкамлаш учун муҳокама учун саволлар берилган.

Маърузалар курси ҳозирги кун талаблари асосида талабаларга тушунарли, содда ва рагон тилда ёзилган бўлиб, уни чоп этишга тавсия қиламан.

R. Oripov
R.O.Oripov